

Rostafiński, Stefan

"Święci Kosma i Damian patroni farmacji jako motyw ekslibrisu", Krzysztof Kmiec, Jan Majewski, Poznań 2005 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 51/3-4, 360-362

2006

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dobrze wtapia się w ogólny obraz „realnego socjalizmu”, często nazywanym „siermiężnym”. *Wspomnienia* te mają również walor dokumentacyjny, zwłaszcza dla młodego pokolenia dwudziestolatków, którzy chcąc bliżej poznać epokę winni sięgnąć nie tylko do relacji polityków i działaczy społecznych, ale także inżynierów i naukowców. Dzięki takim *Wspomnieniom* można będzie w przyszłości precyzyjniej zrekonstruować minioną już epokę, a także, a może przede wszystkim, poznać nie tylko fakty, ale również atmosferę tych czasów. A tym samym lepiej ją zrozumieć.

Cezurą końcową *Wspomnień* jest rok 1990, a więc koniec „realnego socjalizmu” i powrót do kapitalizmu. Tak więc życie prof. J. Pustoły zatoczyło koło od kapitalizmu do kapitalizmu. Rzecz ciekawa, w nowej rzeczywistości Pustoła powrócił do działalności gospodarczej i mógł śledzić odradzanie się kapitalizmu w przemyśle elektrotechnicznym. Mam nadzieję, że w przyszłości opíše on ten etap, w którym zachodziły gwałtowne oraz głębokie zmiany własnościowe, technologiczne i organizacyjne i jak w tej sytuacji odnaleźli się polscy inżynierowie i naukowcy, ukształtowani w poprzedniej epoce.

Józef Pilatowicz
Akademia Podlaska
Instytut Historii

Noty recenzyjne

Krzysztof Kmieć, Jan Majewski: *Święci Kosma i Damian patroni farmacji jako motyw ekslibrisu*. Poznań 2005 Wyd. Kontekst, 48 s.

Obaj autorzy to doktorowie farmacji, niezwykle bogate osobowości, o zainteresowaniach wykraczających daleko poza rutynową farmację. Krzysztof Kmieć – pracownik naukowy, farmakognosta, wiedzący wszystko o kasztanowcu, zapalony podróżnik, obdarzony jest samorodnym talentem, pozwalającym mu w różnych technikach, głównie linorytnicznej, tworzyć znakomite dzieła graficzne – specjalizuje się w ekslibrisie. Jan Majewski to aptekarz – społecznik, historyk farmacji, mecenas sztuki, przyjaciel poetów i artystów. Jako historykowi bliskie mu jest szczególnie muzealnictwo i motyw tańca śmierci w malarstwie.

Efektom współpracy tych dwu niepospolitych farmaceutów jest książka, o której zamierzam opowiedzieć.

Inspiracją książki jest skrzynka, prawdopodobnie na narzędzia lekarskie przechowywana w skarbcu kościoła NMP w Krakowie, znanym powszechnie jako kościół Mariacki. Na ścianach tej skrzynki przedstawionych jest 16 scen z życia świętych Kosmy i Damiana, które posłużyły za wzór ekslibrisom ofiarowanym osobistościom ze świata farmaceutycznego i instytucjom farmaceutycznym.

Jak to zaznacza we wprowadzeniu współautor – Krzysztof Kmiec, święci Kosma i Damian uważani są za „lekarzy żyjących w Azji Mniejszej w III wieku n.e. i leczących bez zapłaty (tzw. anargrzy, anargyrycy)”. W kolejnym rozdziale zatytułowanym *Święci Kosma i Damian patroni aptekarzy* pióra Jana Majewskiego stwierdzono, że „obydwaj bracia bliźniacy byli Arabami rodem z niewielkiego miasta Eigei, położonego w dawnej rzymskiej prowincji Cylicji ... w Azji Mniejszej”. Otóż rzecz jest w tym, że obaj współautorzy piszą o dwu różnych parach świętych bliźniaków o tych samych imionach. Doktor Majewski wpadł w pułapkę, której nie ustrzegł się też profesor Roeske, na którego w swym opracowaniu się powołuje. Chodzi mianowicie o mylenie trzech par Świętych braci bliźniaków – anargyrów o tych samych imionach: Kosma i Damian, żyjących w tym samym mniej więcej czasie: III–IV w. n.e. Żywoty tych świętych Patronów przybliżył polskiemu farmaceutom ks. Michał Niegierowicz, proboszcz parafii prawosławnej pw. św. Trójcy w Hajnówce. Uczynił to w opracowaniu¹, którego fragment wygłosił na zaproszenie J. Majewskiego podczas VIII Sympozjum Historii Farmacji w Poznaniu-Błążejewku w 1999 r. Sam ks. Niegierowicz przyznaje, że z trudem przyszło mu ustalić, o których właściwie braci bliźniaków chodzi. Analiza wizerunków wygrawerowanych na skrzynce, na których wzorował się artysta, tworząc swe ekslibrisy, np. Narodziny ze świątobliwej matki (głowa otoczona nimbem), uzdrowienie wielbłąda, zapłata jajkami przez Palladę, wskazują jednoznacznie, że trafna była diagnoza Kmiecica i przedstawieni na skrzynce święci bynajmniej Arabami nie byli.

To „potknięcie hagiograficzne” nie umniejsza wartości wywodu J. Majewskiego bardzo ciekawie opisującego dzieje kultu świętych w Europie i w Polsce jak również rewelacje dotyczące pierwowzoru obrazu świętych Patronów pędzla siostry Rafael Szymkowiak, którego kopię swego czasu polscy farmaceuci ofiarowali Ojcu Świętemu, Janowi Pawłowi II. Nie znalazłem wzmianki, że na niektórych wizerunkach święci mają atrybuty zawodu lekarza – św. Kosma lub aptekarza – św. Damian i to właśnie on bywa uważany za patrona aptekarzy. Istotnym szczegółem jest zamieszczenie obok reprodukowanych ekslibrisów biogramów osób, którym zostały one ofiarowane, lub krótkich opisów historii i działalności, jeżeli odbiorcą daru była instytucja.

Poza tę tematykę wykracza jeden specjalny ekslibris ofiarowany Ojcu Świętemu Benedyktowi XVI „In memoriam Joannes Paulus II” zamieszczony wraz z podziękowaniem Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej.

Na końcu podane jest krótkie streszczenie zamieszczonych wiadomości o świętych patronach w języku polskim, niemieckim, angielskim i francuskim. Na okładce, zaprojektowanej przez Tomasza Magowskiego widnieje skrzynka z kościoła Mariackiego, na odwrocie zaś wykaz mecenasów książki i kilka zdań o obu autorach.

Książka niezwykle udana edytorsko, drukowana jest na błyszczącym, kredowym papierze, uwydatniającym piękno ekslibrisów.

Przypis

¹ M. Niegiłowicz: *Duchowość świętych Kosmy i Damiana*. „Farmacja Polska” 55 nr 24 s. 1131.

Stefan Rostański
Białystok

NOWE PISMA O ZIELARSTWIE

W pierwszym kwartale 2006 r. Ukazały się 2 nowe pisma dla aptekarzy z zakresu zielarstwa.

Jedno wydawane jest przez „Kwadrygę” jako dodatek dla prenumeratorów „Gazety Farmaceutycznej”. Drugie stanowi kwartalny dodatek dla prenumeratorów „Czasopisma Aptekarskiego”. Pierwsze nosi tytuł „Apteka i Zioła”, a drugie „Zioła w Aptece”.

Oba nowe pisma zielarskie mają charakter edukacyjny. Starają się zaznajomić aptekarzy z współczesnymi lekami ziołowymi i nowymi kierunkami badań naukowych w przemyśle zielarskim.

Pierwszy numer (luty 2006) zeszytu edukacyjnego „Gazety Farmaceutycznej” pt. „Apteka i Zioła” (20 stron) przynosi następujące artykuły:

1. *Aktualne kierunki badań* – autor prof. dr hab. Kazimierz Głowniak, Lublin.
2. *Lek roślinny pod lupą* – doc. dr hab. Przemysław Mrozikiewicz, Poznań.
3. *Wzajemne oddziaływanie leków* – prof. dr med. Leonidas Samochowiec, Szczecin.
4. *Zioła polecane zimą* – dr Jadwiga Nartowska, Warszawa.
5. *Luteina i zeaksantyna* – dr Sylvia Zacharias, Berlin.

Redaktorem prowadzącym pisma jest dziennikarz Daniela Sielska, znana z artykułów o zielarstwie.

Natomiast pierwszy numer kwartalnika zielarskiego „Czasopisma Aptekarskiego” (styczeń–marzec 2006) pod nazwą „Zioła w Aptece” (16 stron) przynosi następujące artykuły:

1. *Miejsce leków roślinnych w farmakoterapii XXI wieku* – wywiad z doc. dr hab. Przemysławem Mrozikiewiczem.
2. *Współczesne spojrzenie na rozwój leku roślinnego* – doc. dr hab. med. Przemysław Mrozikiewicz.